

Beszámoló Az Országos Kriminológiai Intézet 2006. évi tevékenységéről

I. Kutatási eredmények

(A lezárult kutatások összefoglalói
a '[Kutatások](#)' menüpontban tekinthetők meg.)

II. A kutatási eredmények hasznosítása

Az intézeti munka eredményeinek hasznosítása sokrétű. Általánosságban a legfontosabbak továbbra is a következők:

- közreműködés az elméletalkotásban, ide értve a tudományelméletet általában és a büntető anyagi és eljárásjogi elméletet különösen;
- feladatvállalás a gyakorlati, főként kriminálprevenció (ezen belül: a kriminálpolitikai) munka fő irányainak meghatározásában és háttéranyagainak előállításában;
- a kutatási eredmények hasznosítása az egyetemi, főiskolai oktatómunkában, valamint a posztgraduális képzésekben;
- felkérések alapján közreműködés a különféle szaktárcák olyan programalkotásaiban, amelyek során lehetőség nyílik az intézeti szakmai álláspontok érvényesítésére;
- igény szerint – szükség esetén háttér tanulmányok elkészítésével – közreműködés a Legfőbb Ügyészség kodifikációs és jogértelmezési tevékenységében;
- törekvés arra, hogy az OKRI külső, elsősorban a médiában való megjelenése minél eredményesebb legyen.

Speciálisan az alábbi tevékenységeket kell kiemelni:

1. Előadások

Az Intézet kutatói a 2006. évben különböző konferenciákon és szakmai fórumokon összesen 104 előadást tartottak, amelyekből 13 hangzott el külföldi konferencián.

Megjegyezzük, hogy a belföldön tartott előadások összesített száma nem tartalmazza a folyamatos, illetve az időszakos oktatási tevékenység keretében tartott előadásokat.

2. Publikációk

A kutatók a tárgyévben összesen 95 publikációt jelentettek meg, ebből 10-et idegen nyelven. (Utóbbiak közül 7 külföldön jelent meg.) A publikációk között 5 monográfia, és 28 könyvfejezet szerepel. 33 tanulmány tudományos szaklapban jelent meg, 13 értekezés a Kriminológiai Tanulmánykötetben, illetve 10 tudományos cikk különböző konferenciái kötetekben. A publicisztikai jellegű írásműveket nem a publikációk, hanem a sajtószerelések között tüntettük fel.

3. Szakmai testületekben végzett tevékenység

Az Intézet kutatóinak szakmai elismertségét jelzi a különböző szakmai szervezetek és testületek munkájában történő részvételre való felkérés és az ezekben való hatékony közreműködés.

A kutatók többsége tagja és/vagy tisztségviselője a kutatási témájával összefüggő profilú, egy vagy több hazai, vagy nemzetközi szervezetnek.

4. Oktatás

Az oktatás és képzés jelentős hangsúlyt kap Intézet működésében. Ennek része az Intézet szervezeti keretei között fölállított Magyar Ügyészképző Központ (MÜK) munkájának megszervezésében, fejlesztésében és az oktatási tevékenységben való közreműködés, a kutatási eredmények hasznosítása a különböző felsőoktatási intézményekben történő oktatás során, valamint az Intézetben belüli belső szakmai képzés kialakítása és megvalósítása.

Az felsőoktatásban és a MÜK keretei között végzett tevékenységet alább, a IV. rész 1. pontja („Az OKRI belföldi kapcsolatai”), az Intézetben belüli oktatás rendszerét pedig az V. rész 1. pontja („Az Intézet belső szakmai képzése”) alatt ismertetjük.

5. Tömegkommunikációs szereplések

A médiaszereplések kapcsán a tárgyévben is hangsúlyozni kell, hogy az OKRI kutatók által adott nyilatkozatokról, interjúkról és egyéb média megjelenésről nem tudunk teljes körűen számot adni. A megjelenéseket elsősorban maguk a kutatók gyűjtik, hiszen ők tudják a leginkább, hogy hol kinek nyilatkoztak, és hol várható a megjelenés.

A tényadatokra támaszkodva megállapítható, hogy a 2006-os évi médiaszereplések száma – bár némiképpen csökkent a korábbi évekhez viszonyítva – továbbra is jelentős.*

Becslésünk szerint 2006-ban összesen mintegy 150-200 (ebből 138 általunk regisztrált) esetben szerepeltek az OKRI kutatói az írott és az elektronikus médiumokban.

Részletezve:

- a televízióban legalább 42 interjút adtak;
- legalább 28 alkalommal szerepeltek a rádióban;
- az írott sajtóbeli fellépéseik száma legalább 39, továbbá
- az internetes megjelenés száma legalább 29 volt a beszámolási évben.

Meg kell jegyezni, hogy a média-szereplések többsége – miként az előző években is – néhány a téma „eladásához” jól értő, és ezért a média által visszatérően kért, vagy általunk ismételt „kijánlott” szereplőhöz kapcsolódott. Ugyanakkor a fiatal kutatók is megjelentek néhány alkalommal a sajtóban, ami remélhetően erősíti majd a megoszlás egyenletesebbé válását.

III. Belföldi és külföldi kapcsolatok

1. Az OKRI belföldi kapcsolatai

Az Intézet magyarországi kapcsolatai a korábbi évekhez hasonlóan alakultak:

- A legszorosabb együttműködés továbbra is a Legfőbb Ügyészséggel és általában az ügyészségi apparátussal volt. Ebben az évben is folytattunk kutatásokat közvetlenül a Legfőbb Ügyészség kezdeményezése alapján, amelyek eredménye remélhetőleg hasznosítható az ügyészi apparátus számára, valamint erősíti a szervezet és az Intézet közötti kapcsolatot.
- Emellett állandó a kapcsolat az Intézet és a korábbi Igazságügyi Minisztérium illetve Belügyminisztérium (Igazságügyi és Rendvédelmi Minisztérium) között. Egy kutató működött közre a korábbi IM bűnmegelőzési, kettő pedig a családon belüli erőszakkal kapcsolatos szakértői tevékenységében. Az oktatási intézmények közül szoros kapcsolat áll fenn a budapesti, a miskolci, a pécsi és a szegedi egyetemek jogi karaival, valamint a Rendőrtiszti Főiskolával.
- Kutatóink oktatói tevékenységük során hasznosítják a kutatásokban elért eredményeiket. Aktívan kapcsolódtak be a megalakuló MÜK képzési rendszerébe. A Magyar Ügyészképző Központ keretében szervezett fogalmazó képzésen az Intézet munkatársai (*Fehér Lenke, Irk Ferenc, Kerecsi Klára, Kiss Anna, Virág György*) mindhárom régióban tartottak oktatást az év folyamán.
- Kutatóink hagyományosan a különféle felsőoktatási intézmények munkájába is részt vesznek, és többen egyetemi rangot viselnek. A főállásúak közül egy fő (*Fehér Lenke*) habilitált egyetemi tanár a Miskolci Egyetemen. Egy személy (*Irk Ferenc*) az ELTE Állam- és Jogtudományi Karán címzetes egyetemi tanár, 2002. decembere óta a Pécsi JPTÉ Állam- és Jogtudományi Karán habilitált doktor, és 2004. szeptember 1-jétől egyetemi tanár a Rendőrtiszti Főiskolán. Két intézeti vezető (*Finszter Géza és Kerecsi Klára*) egyetemi docensként dolgozik az ELTE-n. Rajtuk kívül még további öt kutató oktat rendszeresen a hazai felsőoktatási intézetekben.

Az Intézet kutatói tanítottak az ELTE ÁJK Büntető Eljárásjogi, Kriminológia, valamint Szociálpolitikai Tanszékén, továbbá Doktori Iskolájában, a Miskolci Egyetem Bűnügyi Tudományok Intézetében, a Szegedi Egyetem Állam- és Jogtudományi Karán, a PTE ÁJK Doktori Iskolájában, az ELTE Társadalomtudományi Karának Szociális Munkás Tanszékén, a Rendőrtiszti Főiskola különböző tanszékein.

Egy kutató tagja a ME doktori tanácsának, két másik kutató pedig tagja a nevezett egyetem államvizsga-bizottságának. Egy további kutató ugyanilyen feladatokat lát el az ELTE ÁJK-n. Képviseltetjük magunkat a Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem doktori tanácsában is.

2. Az OKRI nemzetközi kapcsolatai

Minden kutatóintézet életében fontos szerepe van a nemzetközi kapcsolatoknak. Részben azért, mert csak így válik lehetővé a szélesebb körű tapasztalat- és ismeretszerzés. Részben pedig azért, mert e kapcsolatok kölcsönössége segíti a kutatási eredmények ismertté és elismertté válását, itthon és külföldön. A külföldi kapcsolatok révén kapnak visszacsatolást a kutatók, de ez segíti az OKRI kutatási tevékenységének értékelését is, hiszen a nemzetközi projekteken részvételre történő meghívás, vagy a közös pályázat lehetőségének felajánlása, mind-mind arra utal, hogy az OKRI kutatási tevékenységét és szakmai eredményeit folyamatosan „méri” és értékeli a nemzetközi tudományos közösség.

Kapcsolataink több szinten és különféle formában valósulnak meg:

- Az Intézet hagyományosan jó nemzetközi kapcsolatokkal rendelkező kutatóhely. Az egyik legrégebb, és legjobban működő kapcsolat a freiburgi Max-Planck Intézethez fűződik, amellyel immár évtizedek óta jól működik a tapasztalat- és információcsere, a közös konferenciák szervezése, és az MPI számos esetben fogad OKRI kutatót ösztöndíjasként (mint a beszámolási évben például *Irk Ferencet*, illetve *Parti Katalint*).
- Emellett az Intézet az évek folyamán több nemzetközi kutatási együttműködésben vett részt. Az intézet nemzetközi reputációját a külföldi konferenciákon való megjelenés mellett a határokon átívelő kutatások alapozhatják meg. Az elmúlt évek során számos nemzetközi vizsgálatban bizonyította az OKRI, hogy ezekben képest helyt állni, és alkalmas arra, hogy egy erős, regionális szerepet is betöltő kutatóhellyé váljon.
- Nemzetközi együttműködés a jelenleg is folyó AGIS kutatás (*Sharing good practices in Crime Prevention based on the evaluation of rehabilitative schemes in the rehabilitation areas in Member and Accessiant State röviden: Crime Prevention Corroussel – CPC -*), amely projekt kiemelt figyelmet szentelt az épített környezet megújítását célzó város rehabilitációs programok bűnmegelőzési hatásának. Az összetett célok vizsgálata komplex kutatási módszerekkel történik, egyaránt felölelve a lakossági megkérdezést, a szakértői interjúkat, valamint a nemzetközi szakértőkkel és a helyi hatóságok képviselőivel történt területbejárást. A projektben öt ország (Magyarországon kívül Hollandia, Németország, Lengyelország, Nagy Britannia) kutatói dolgoznak nemzetközi együttműködésben kutatóhelyeik képviselőiben.
- Ugyancsak nemzetközi kutatási együttműködésben zajlik a látens fiatalkori bűnelkövetés sajátosságainak vizsgálata (*International Self-Report Study*). A vizsgálat a kutatásban résztvevő 28 országban egységes kérdőív felvétele alapján történik, önbevalláson alapuló kérdőíves módszer alkalmazásával.
- A 2005-ben, nemzetközi felmérésben felvett adatok értékelésére kérte az egyik kutatót az Európa Tanács, s ennek az elemzésnek az eredménye az idén elkészült „*Európai áttekintés és elemzés a kereskedelmi célú szexuális kizsákmányolás áldozatává vált gyermekekről*” c. anyag.

A kutatók jelentős része tagja vagy tisztségviselője egy vagy több tudományos, ill. a tudományos munkával összefüggő szakmai szervezetnek, ezáltal is erősítve az Intézet nemzetközi és hazai elismertségét. Az Intézet munkatársai a következő nemzetközi szakmai testületek munkájában vettek bizottsági tagként vagy szakértőként részt:

- EU European Commission (emberkereskedelem);EU Commission AGIS Bizottság (Managing Committee);ET CDEG;EU COST A21 Management Committee;ET jogi divíziós szakértői testület;WHO Gyermekbántalmazás Megelőzési Munkacsoport;UNICEF Gyermekvédelmi és Gyermekbántalmazás elleni Munkacsoport;International Society of Criminology (Scientific Committee);EUCPN (EU Crime Prevention Network).A kutatók közreműködnek két, budapesti székhelyű

nemzetközi szervezet munkájában.

Így részt veszünk (előadói, intézetismertetői, konferencia-közreműködői, ill. állandó szekció-meghívotti minőségben) mind a Közép-európai Rendőrákadémia (KERA, ill. német neve után: MEPA), mind az FBI-Akadémia munkájában.

A kapcsolattartás alapvető formája a levelezésen túl a konferenciákon való részvétel, lehetőleg felszólalással, előadással egybekötve. Kutatóink az idén 104 alkalommal vettek részt konferencián úgy, hogy maguk is előadást tartottak magyar vagy idegen nyelven. 69 alkalommal vettek részt előadás tartása nélkül konferencián, de ebben a körben is többen vezettek például szekciót magyar vagy idegen nyelven. A konferencia részvételek többségét a

kutatók a pályázati pénzekből, illetve más forrásból fedezték, vagy azt a meghívó fél finanszírozta.

A beszámolási évben az OKRI 3 kutatónak nyújtott teljes, vagy részbeni támogatást külföldi konferenciái részvételhez (UNODC szakértői tanácskozás, Bécs; ISC Tudományos Bizottsági ülés, Párizs; Stockholm Prize Kriminológiai Szimpózium, Stockholm; DAPHNE konferencia, Modena). Belföldi konferenciái részvételhez 3 kutató kapott támogatást (Magyar Pszichológiai Társaság konferenciája; CEU konferencia a közlekedési jogalkalmazásról; Büntetés-végrehajtási konferencia), és e körbe sorolható a Balatonlellén megrendezett 2 napos csapatépítő tréning megszervezése is.

IV. Könyvtári információk

A tárgyév végén a könyvtár állományában **10.820** kötet található. (Ezek közül néhányat az avulásra tekintettel selejtezni szükséges.) Ebben az évben decemberig **65 új könyvet** tudunk vásárolni, és **további 20-25** új kötet érkezése várható, amelyet az idei könyvkeret terhére rendeltünk meg. Vásároltunk továbbá egy - a központi szerverre feltehető, és minden kutató számára az intézeti munkaállomásokról elérhető - egynyelvű angol szótár programot is. A könyvtári újdonságokról az új belső Hírlevelünkben folyamatosan tájékoztatjuk a kollégákat. Emellett a heti rendszerességű belső Hírlevelben több online szakmai folyóiratról is tájékozódhattak a kutatók, amelyek az Interneten megtekinthetők. Terveink szerint az új honlapon nyilvánosan elérhető lesz a könyvtár állománya, azaz, hogy milyen kiadványokkal és folyóiratokkal rendelkezünk. (A könyvtár-adatbázis programozása folyamatban van.)

A külföldi és a hazai folyóiratok megrendelési költségei folyamatosan emelkednek, ennek ellenére az előző évekhez képest anyagi okok miatt nem kellett folyóiratot lemondanunk. A könyvárunkban jelenleg az alábbi folyóiratok érhetők el:

Adóklub CD; Allam-és Jogtudomány; Archiv für Kriminologie; Belügyi Szemle; Bírósági Határozatok; British Journal of Criminology; Büntetőjogi Kodifikáció; Börtönügyi Szemle; Család, Gyermekek, Ifjúság; European Journal of Criminology; Határozatok Tára; Igazságügyi Közlöny; Jogtudományi Közlöny; Journal of Criminal Law; Kriminolistik; Kriminologisches Journal; Magyar Jog; Magyar Közlöny; Magyar Pszichológiai Szemle; Magyar Tudomány; Mannheimer Hefte; Monatschrift für Kriminologie; Psychiatria Hungarica; Pszichológia; Pszichoterápia; Sansz; Ügyészek Lapja; Ügyészségi Közlöny.

V. Az Intézet belső továbbképzési rendszere

Kiemelkedően fontosnak gondoljuk az Intézet belső képzésének rendszerét is, mind az Intézet és kutatóinak fejlődése, mind a gyakorlattal való kapcsolat szempontjából. Ezért 2006 őszétől megújítottuk az intézeti oktatás belső rendszerét. Korábban a kutatók szervezett szakmai továbbképzését az Intézetben a hagyományos, havonta egy alkalommal megrendezésre kerülő szakmai konferenciák voltak hivatott biztosítani. Az ezt föl váltó jelenlegi rendszerben szélesebb körű ismereteket kínáló oktatás ill. képzés szerepel heti rendszerességgel, így az eddigi hagyományos belső szakmai oktatás köre – külsős előadók részvételével – havi négy alkalomra bővült. Az átfogó képzés megvalósításával a belső oktatási rendszer célja a kutatók folyamatos szakmai fejlődésének/továbbfejlesztésének biztosítása, továbbá a folyamatos személyes és szakmai kapcsolattartás a gyakorlattal.

Az új oktatási struktúra, amelyet szeptemberben indítottuk el, az alábbi elemekből épül fel:

1.

Az első elem elsősorban az Intézet fiatal kutatóinak szűk értelemben vett szakmai képzését tűzte ki célul. (A kriminológia és a kriminalisztika elmélete, a kriminológia története, az intézeti kutatások története, a fontosabb társtudományok – pszichológia, szociológia – releváns elméletei, kutatás módszertan stb.). A szakmai ismeretek fejlesztésére és az empirikus kutatások során elengedhetetlenül szükséges módszertani ismeretek területén mutatkozó hiátusok pótlására szerveztük a két évre tervezett és minden hónap első szerdáján megrendezésre kerülő ún. „OKRI Műhely”-t. Ennek jelenlegi első blokkjában a kutatás-módszertan alapjairól Schmidt Andrea tart előadás-sorozatot.

I. OKRI MŰHELY (minden hónap első szerdája)

	Előadó neve	Előadás címe
szeptember 6.	Virág György	Tájékoztató ülés
október 4.	Schmidt Andrea	Kutatás-módszertan 1.
november 8.	Schmidt Andrea	Kutatás-módszertan 2.
december 6.	Schmidt Andrea	Kutatás-módszertan 3.

2.

Az OKRI Műhely mellett létrehoztunk két, havonta egy-egy alkalommal megrendezésre kerülő képzést („Fórumot”) is, a Társadalomtudományi és a Jogalkalmazói fórumokat. A **Társadalomtudományi Fórum** tematikájában a társtudományok aktuális kérdései, kutatási eredményei szerepelnek, meghívott külső szakemberek előadásában, míg a **Jogalkalmazói Fórum** rendezvényei a gyakorlat aktuális kérdéseit vizsgálják, a jogalkalmazás különböző területeiről meghívott külső szakemberek (bírák, ügyészek, rendőrök, stb.) előadásában. Azt várjuk, hogy ezek a képzések szélesítik a kollégák kutatói perspektíváját, társadalmi és gyakorlati érzékenységét és ismereteit, és elősegítik a társszakmák tudományos eredményeinek beépítését az intézeti kutatásokba. Remélhetőleg ugyanakkor a tapasztalatcserék előmozdítják az Intézet eredményeinek szélesebb körben történő megismertetését, az Intézetben folyó kriminológiai kutatások eredményeinek más szakterületeken történő hasznosítását valamint a gyakorlattal való szorosabb kapcsolatot is.

II. JOGALKALMAZÓI FÓRUM (minden hónap második szerdája)

	Előadó neve	Előadás címe
október 11.	Fleck Zoltán	Igazságszolgáltatás reform közben (kutatási lehetőségek)
november 15.	Dénes Veronika	Humanizált igazságszolgáltatás
december 13.	Virág György	Évösszegző ülés

III. TÁRSADALOMTUDOMÁNYI FÓRUM (minden hónap harmadik szerdája)

	Előadó neve	Előadás címe
szeptember 20.	Kéri László	Társadalmi változások. Politika és jog
október 18.	Kerecsi Klára	Mi a kriminológia? Ki a kriminológus?
november 22.	Ungváry Krisztián	Ügynöksorsok – mozgástér és kényszerpálya

3.

Az új képzési struktúra negyedik elemeként folytatjuk az eddigi hagyományos **belső szakmai oktatást** is. Minden hónap utolsó szerdáján továbbra is sor kerül arra az intézeti szakmai fórumra, amelyet az Intézet egy-egy munkatársa tart valamely részben lezárt, vagy befejezett kutatásáról.

IV. SZAKMAI OKTATÁS (minden hónap negyedik szerdája)

	Előadó neve	Előadás címe
január 25.	Kerecsi Klára – Kó József	A pártfogó felügyelet magatartási szabályai

február 22.	Parti Katalin	Tiltott pornográf felvétellel visszaélés az interneten - előszó egy kutatáshoz
március 29.	Finszter Géza	A rendőrségi törvény alkotmányos kontrollja
április 26.	Tilki Katalin	A környezetvédelmi szabálysértések
május 31.	Fülöp Ágnes	A közlekedési büntetőjogot érintő kodifikációs javaslatok
szeptember 27.	Herczog Mária – Gyurkó Szilvia	Gyermekekori elkövetők az igazságszolgáltatás és a gyermekvédelem határán
október 25.	Kiss Anna	Mediáció a büntetőeljáráásban
november 29.	Póczik Szilveszter – Dunavölgyi Szilveszter	A nemzetközi migráció biztonsági kockázatai elméleti perspektívában

Az új oktatási rendszer eddigi kezdeti tapasztalatai jók, a részvétel intenzív, számos hozzászólás hangzik el minden alkalommal. Emellett közösség-formáló hatása is pozitív – a kutatók gyakrabban vannak együtt, és jobban megismerhetik egymás szakterületét és véleményét is. A program konkrét értékelésének elvégzését az első fázis befejezése után tervezzük.

VI. Intézeti kiadványok

1. Intézeti kötetek

2006-ban az intézet költségvetése két, az intézet finanszírozásában megjelent kötet kiadását tette lehetővé. A 2006 áprilisában kiadott „*Globalizáció és kriminálpolitika*” címmel megjelent kötetet *Irk Ferenc* szerkesztette. A kötet a Pusztai Emlékkülés előadásait tartalmazza, amelyet *Pusztai László* halálának 10 éves évfordulójára emlékezve szervezett meg az Intézet. A kötet 100 példányban jelent meg, és az intézettel szakmai kapcsolatban lévő szakembereknek küldtük meg. 2006 májusában 500 példányban jelent meg a *Kriminológiai Tanulmányok* 43. sz. kötete.

2. Intézeti Hírlevél

Az intézeti Hírlevél megjelenésében is változás történt. 2006 márciusában elkészült a hagyományos, papír alapú házi hírlevelünk 150 példányban, amelyet az OKRI Tanulmánykötetekkel egyidejűleg küldtünk meg az intézet protokoll listáján szereplő szakembereknek. Ezt követően megváltozott a Hírlevél koncepciója és arculata. Létrehoztuk a Belső Hírlevelet, amely az Intézet kutatói számára szolgál belső hírekkel, információval heti rendszerességgel. Terjesztése elektronikusan, ún. intranet formában történik. E mellett a külső érdeklődők számára tervezzük az Intézet honlapján is megjelentetni egy Hírlevelet, amely az új honlap elkészültével válik aktuálissá.

VII. Konferencia

Intézetünkben idén is több összejövetel, konferencia került megrendezésre, többnyire a Kommunikációs és Oktatási Osztály (KOO) részvételével, ill. szervezésében:

- Pusztai Emlékkülés (2006. január 19. – mintegy 40 fő részvételével)
- Az AGIS projekt kutatási workshop (2006. március 23-25. – 12 fő nemzetközi résztvevővel, az AGIS projekt összegéből finanszírozva)
- „*Lakásmaffiák bűncselekményeinek országos vizsgálata*” című kutatás újabb eredményeiről rendezett könyvbemutató és sajtótájékoztató (2006. szeptember 15. – kb. 40 fő résztvevő)

Emellett a KOO részt vett az MPI és az ELTE ÁJK kérésére a Great Britain China Center szervezésében Magyarországra érkező kínai ügyész-bíró delegáció programjának szervezésében, melynek helyszíne a Legfőbb Ügyészség volt.

Az Intézet több fontos szakmai rendezvénynek adott helyet a beszámolási időszakban. Szeptemberben a Magyar Kriminológiai Társaság az intézetben rendezte meg a tudományos ülést. Minden hónap első péntekjén Intézetünk konferenciatermében zajlik a PTE ÁJK doktorandus-képzése.

Az Intézet helyet biztosított egyéb szakmai konferenciáknak is, melyeket külső forrásból finanszíroztak a rendezők. Így az Intézet volt a helyszíne a Család, Gyermekek, Ifjúság Egyesület hazai konferenciájának (február); illetve a Család, Gyermekek, Ifjúság Egyesület külföldi meghívottakkal megtartott konferenciájának (november).